

5. Canale, M. The Conversational Approach to Language Teaching [Text] / M. Canale, M. Swain // MLJ, 1998. – № 4. – P. 47–56.
6. Finokkiaro, M. Interaction in the Language Curriculum [Text] : monography / M. Finokkiaro. – Cambridge University Press, 2008. – 187 p.
7. Hymes, D. H. On communicative competence [Text] / D. H. Hymes. – Philadelphia : University of Pennsylvania Press. 2004. – P. 36–54.
8. Widdowson, H. G. Teaching Language as Communication [Text] / H. G. Widdowson. Oxford. – 1979. – 273 p.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.
© І.В. Удовенко, Л.А. Подворна, 2010.

УДК 81'255:37.011.32

Е.А. Власенко, ст. викл.

О.О. Мануснкова, ст. викл.

М.І. Крупей, ст. викл.

ОВОЛОДІННЯ СТУДЕНТАМИ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ ПИСЕМНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Розглянуто проблеми оволодіння студентами офіційно-діловим стилем писемного професійного спілкування іноземною мовою.

Рассмотрены проблемы изучения студентами делового письменного стиля для профессионального общения на иностранном языке.

This article examines the problem of student's learning of written business style for professional communication in foreign language.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі навчання студентів професійного писемного спілкування іноземною мовою керівництву їх пізнавальною діяльністю як компоненту системи відводиться важлива роль. Оскільки керівництво навчальною діяльністю реалізується у процесі викладання, яка є провідною і визначається багатьма чинниками — передусім характером освітнього змісту, рівнем підготовки студентів, наявними у розпорядженні викладача навчальними засобами та ін., — а діяльність студента залежною, то зазначений компонент системи потребує ретельного планування діяльності викладача, яке здійснюється на основі всебічного аналізу (понятійного, логічного, психологічного, дидактичного, методичного) усіх

складників навчального процесу і знаходить вираження, зокрема, у визначенні освітнього змісту і відповідних йому пізнавальних завдань і тренувальних вправ; методів навчання (непроблемних і проблемних), організаційних форм пізнавальної діяльності студентів (колективної, групової, індивідуальної) тощо.

Керівництво навчальною діяльністю студентів, спрямоване на формування у них готовності до писемного професійного спілкування іноземною мовою, залежно від специфіки засвоюваного змісту в нашому дослідженні розподілялося на два основні етапи: пропедевтичний та основний.

На пропедевтичному етапі, що реалізувався у процесі вивчення загального курсу іноземної мови, одним з головних завдань було засвоєння основного масиву професійної лексики, що увійшла до укладеного нами словника-мінімуму, необхідного для формування у студентів готовності до професійного написання основних типів ділових документів. Для цього переважно на текстовому матеріалі виконувалися вправи, що передбачали виконання такого завдання шляхом аналізу і виділення термінів з певної теми, їх семантизацію, конструювання з ними речень, а також складання і запис стислих текстів тезисного характеру з цими термінами тощо, наприклад:

Ex.1. Read and translate the text. Find the English equivalents of these words and word combinations in the text: бухгалтерський облік, бухгалтер, запис, реєструвати, платіжна відомість, рахунок дебіторів, плановий, грошовий відправний документ, заробляти, просування по службі.

Accounting Clerks

Some businesses have large quantities of day-to-day accounting tasks to be done. These businesses will not want their highly trained accountants and bookkeepers doing the routine work. Instead, accounting clerks are assigned the day-to-day accounting tasks.

Accounting clerks record, sort, and file accounting information. Accounting clerks' job titles often show the accounting records on which they work. For example, a clerk working on payroll records is sometimes known as a payroll clerk. Other common job titles are accounts receivable clerk, inventory clerk, and vouchers clerk. These clerks usually work with only a small part of the total accounting activities. However, accounting clerks who know the total accounting system will understand the importance of the work being done. With accounting knowledge and some experience, accounting clerks may earn promotions to more responsible accounting positions.

Ex 2. Write a resume of the text "Accounting Clerks" using the following words and word combinations: accounting, accountant, record, payroll, accounts receivable, routine, voucher, earn, promotion [1].

Кінцевою метою керівництва навчальною діяльністю студентів на основному етапі було усвідомлення ними структури власної професійної діяльності, зокрема структури професійного спілкування, а також структури та інших особливостей основних типів ділових документів, тобто формування їх готовності самостійно визначати мотиви і мету цієї діяльності, орієнтуватися в умовах ситуації спілкування, враховуючи її різноманітні чинники, накреслювати план досягнення поставленої мети (створення ділового писемного документа певного типу) і добирати відповідні засоби, спрямовані на реалізацію плану, здійснювати намічене і, насамкінець, порівнювати одержаний результат з метою, роблячи відповідні висновки тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Будь-яка діяльність особистості починається і зумовлюється певними мотивами. Вивчення проблеми формування мотивації діяльності навчання, яка на даному етапі у студентів є головною, (Л.І. Божович, О.М. Леонтьєв, А.К. Маркова, Г.І. Щукіна), показало, що досліджуваний предмет визначається такими чинниками: типом цієї діяльності, розгорнутістю її структури, сформованістю компонентів, сенсом навчання для кожного студента тощо.

Мета та завдання статті. Розвиток мотиваційного компонента діяльності починався з визначення рівнів сформованості мотивів діяльності навчання. Шляхом узагальнення даних спостережень, анкетування, результатів навчальної діяльності було виділено 4 рівні розвитку пізнавальних мотивів студентів (1-й — найнижчий, 4-й — найвищий).

Формування мотивів студента здійснювалося двома взаємопов'язаними шляхами: а) через зміст навчального предмета; б) через процес самостійної пізнавальної діяльності. Через зміст навчального предмета розвиток пізнавальних мотивів здійснювався завдяки використанню низки чинників, що сприяють цьому процесу, а також врахування рівня розвитку пізнавальних мотивів. Так, навчальний матеріал, поданий у цікавій і доступній формі, виявлявся найбільш дієвим мотивувальним чинником стосовно студентів 2-го і 1-го рівнів розвитку пізнавальних мотивів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Певний інтерес становили для студентів завдання з використанням ігрових ситуацій, комп'ютерних ігор тощо.

У стимуляції пізнавального інтересу студентів 3-го і 4-го рівнів розвитку пізнавальних мотивів головну роль відіграла проблемність змісту.

Як відомо, в основі проблемності лежить суперечність. Для виявлення і загострення протиріч у процесі конструювання системи вправ з англійської мови, а також спецкурсу з ділового мовлення використовувалися такі способи: а) наведення у вправах нових фактів, які неможливо пояснити відомими студентам знаннями; б) зіставлення фактів, які зовні не співпадають; в) протиставлення двох думок про один і той же факт, явище; г) зіставлення фактів, явищ, що співпадають лише за формою, але розрізняються за змістом; ґ) спонукування студентів до знаходження припущеної помилки і її виправлення; д) повідомлення незвичайних фактів, явищ, що суперечать звичним уявленням тощо. Ці ж способи виявлення і загострення суперечностей використовувалися під час навчальних ситуацій, коли пізнавальні труднощі створювали можливість організації проблемної ситуації [2].

Через процес самостійної пізнавальної діяльності розвиток мотивів навчальної діяльності здійснювався з опорою на процес вирішення проблемних ситуацій, виконання вправ тощо. Із самого початку навчальних занять студенти залучалися до цілепокладання і цілевизначення з метою мотивації й активізації їхньої діяльності навчання, надання цьому процесові особистісного смислу. Чітко визначався перелік освітніх елементів для засвоєння, їх взаємозв'язки, структура. Але головними мотивоформуючими чинниками виступали способи діяльності, які засвоювалися у процесі застосування проблемних методів навчання тощо.

Мотиваційно-цільовий компонент є дуже важливим у структурі навчальної діяльності, проте не менш важливим є операційно-пізнавальний компонент, який ми реалізували за допомогою методів проблемного навчання і прийомів, що входять до їх складу, а також системи вправ. У групах з порівняно невисоким рівнем освітньої підготовки, а також за умови, якщо навчальний матеріал був складним, ми застосовували метод проблемного викладу. Щоб надати йому динамічності, чіткості, застосовувалися такі прийоми як послідовне чергування запитань і відповідей, зіставлення протилежних тез, доведення помилкових тез до абсурду, виділення етапів пошуку, аналогія з життєвими уявленнями студентів, включення цікавих елементів, інтонація, що передає різноманітні емоційно-сміслові відтінки — настрій на пошук, здивування, несподіванку, задоволення досягнутою метою тощо.

У процесі проблемного викладу студенти не лише слухають викладача і відповідають на деякі запитання, але й занотовують основні положення викладу, з'ясовують незрозумілі їм місця.

Після проблемного викладу пропонувалися вправи частково-пошукового і пошукового типу, що передбачали ознайомлення студентів з конкретними зразками звітів і самостійне визначення ними істотних ознак, структури документів цього виду, деяких мовних особливостей, потім інші типи системи вправ, що передбачали застосування таких методів і прийомів розумової діяльності як зіставлення, конкретизація, моделювання, узагальнення, формулювання висновків за аналогією, доведення чи спростування певної тези, виконання навчальних дій на аналіз і виправлення помилок, відновлення відсутніх структурних частин у документі, розташування їх у належному порядку, трансформація цього документа в інший, наприклад в меморандум і навпаки і, нарешті, самостійне конструювання документа на основі певних даних.

Частково-пошуковий метод застосовувався також у формі евристичної бесіди, відмінність якої від діалогічного проблемного викладу полягає в тому, що під час її використання більшість етапів вирішення проблеми здійснюють студенти, а викладач виконує переважно функцію керівництва їх навчальною діяльністю, застосовуючи найрізноманітніші прийоми цього методу: переформулювання завдання, що містить певну проблему, з метою зниження його складності, поетапне пред'явлення завдання, розподіленого на підзавдання; використання орієнтуючих запитань, що вказують на напрям вирішення проблеми; повідомлення додаткових даних, що звужують поле пошуку; спростування хибних тез шляхом виведення абсурдних наслідків тощо. Цей метод застосовувався тоді, коли рівень складності матеріалу був порівняно невисоким, студенти вже володіли певними знаннями і вміннями, які могли застосувати у процесі пошуку, наприклад, формулювати висновки за аналогією.

У процесі застосування проблемного викладу, а також евристичної бесіди студенти мали змогу спостерігати застосування прийомів і методів розумової діяльності й переконатися, що володіння ними є однією з визначальних рис культури мислення і мовлення, а тому метою навчального процесу, окрім засвоєння змісту курсу англійської мови, а також спецкурсу з ділового мовлення, має бути також оволодіння цими прийомами і методами практично. Для цього у процесі роботи як опорний матеріал демонструвалися плакати, що в узагальненому вигляді відображали структуру того чи іншого прийому чи методу — порівняння, виділення головного, систематизації, узагальнення, конкретизації, моделювання, висунення гіпотези та її доведення тощо. Як взірць наведемо зміст одного з таких плакатів:

The main thing designation

1. Define the purpose of your actions.

2. Analyze the object from the given purpose point of view and define its features.

3. Classify the designated features to essential and unessential, important and less important.

4. Distribute the designated features in the order of their importance concerning the purpose [3].

Звичайно, виконуючи певну послідовність дій, викладач звертався до плаката, пояснюючи, що він виконує і в якій послідовності, при потребі перекладаючи незнайомі місця.

Виконувалися також вправи конструктивного характеру різних видів, які передбачали виконання навчальних дій різної складності — від вставки пропущеної частини речення до відновлення значної частини документа.

Ex. 1. In the following memo there are gaps which must be filled from the alternatives in the margin on the left. Choose the word which carries the most force. Be specific; you wish to convey the sense of urgency.

INTERNAL MEMO

FROM: General Manager DATE: August 3rd

TO: Production Manager REF: Jersey Contract

URGENT: ORDER NO. 184/34

1. The above client is ... legal action if this order does not reach him before He would ... win his case. He already owes us \$ 17000 which ... become a bad debt.

2. Cloth from Bonardi has ... we Start production

3. Completion date be brought to mid-September, which means working overtime.

Please advise me of the effect of this on all other orders.

Could you please check stock lines which we could offer as replacement?

Threatening/ proposing, the end of the month/ 25th Sept, possibly/ probably, may well/ might been cleared/ now arrived, should/must, this week/ soon, ought to/ must.

На завершальному етапі вивчення документа студенти повністю самостійно на основі певних даних писали цілісний документ. Ця вправа водночас виконувала контрольну функцію, засвідчуючи, якою мірою студенти оволоділи предметом навчання:

Ex. 2. One of Donna Anderson's most successful project was the contract she secured for the re-furnishing of a small but luxurious hotel in Jersey. In September she read in the trade press that such hotels were losing their share of the market. That's why she has to send the memorandum to her credit controller. How should Donna Anderson's memorandum look like? Write it.

На наступному занятті викладач демонструє зразок правильного виконання завдання, а студенти самостійно зіставляють його із своєю роботою, роблять відповідні висновки, корективи, опановуючи тим самим контрольно-рефлексивний етап власної пізнавальної діяльності тощо.

MEMORANDUM

TO: Financial Director B.M. Credit Controller M.J.H.

FROM: Donna Anderson

DATE: 25th September

SUBJECT: The specific measures in case of occurring the bankruptcy of hotel in Jersey.

The financial press reports that many new hotel and restaurants are on shaky ground and there may be bankruptcies occurring.

1. We must tighten up on our credit terms and collection activities.

2. We must aim to reduce our average collection period from the present 60 days to 40 days - or better.

Even with these controls we may get caught!

I'm concerned about the hotel in Jersey. They have been given generous credit.

Please report what specific measures you are taking.

Необхідно зазначити, що робота з оволодіння студентами професійним писемним мовленням не обмежувалась лише цим видом мовленнєвої діяльності, хоч основним предметом нашого дослідження був саме цей вид.

У процесі навчання ми дотримувалися відомого принципу органічного поєднання різних видів мовленнєвої діяльності і в процесі експерименту переконалися, що він себе виправдовує. Послідовне виконання вправ, що передбачають мовленнєву діяльність читання, говоріння, аудіювання та письма, вносять різноманітність у навчальну діяльність студентів, стимулюють пізнавальний інтерес і забезпечують більш успішний кінцевий результат [4].

Висновки. Таким чином керівництво навчальною діяльністю студентів здійснювалося поетапно у такий спосіб, щоб вони послідовно, в доступній для них і цікавій формі засвоїли англійською мовою увесь комплекс знань, умінь і навичок, необхідних для професійного писемного мовлення (терміни, типи письмових документів, їх структуру та інші особливості, навчилися аналізувати їх, вдосконалювати і конструювати), засвоюючи водночас методи і прийоми мислительної діяльності, структуру власної пізнавальної діяльності, оволодівали навичками співпрацювати з колегами у невеликій групі, комплексно розвивали власні мовленнєві здібності.

Список літератури

1. Voronka, I. Active Methods of Teaching English [Text] / I. Voronka, A. Zirka // Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 3–5.
2. Пилипенко, А. С. Использование аутентичного песенного материала в обучении иностранному языку [Текст] / А. С. Пилипенко // Іноземні мови. – 2004. – № 5–4. – С. 55–41.
3. Trim, John. Council of Europe Workshops (European Perspectives on Modern Language Teaching) [Text] / John Trim // Language Teaching. – 2006. – October – P. 226–230.
4. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування [Текст] / С. Ю. Ніколаєва [та ін.] // Іноземні мови. – 1997. – Вип. 1(3). – С. 45–56.

Отримано 31.03.2010. ХДУХТ, Харків.

© Е.А. Власенко, О.О. Мануєнкова, М.І. Крупей, 2010.

УДК 37.03 (075.8)

А.В. Мусієнко, пров. бібліотекар (*ПФ ХДУХТ, Первомайськ*)

І.М. Стадник, ст. викл. (*ПФ ХДУХТ, Первомайськ*)

О.М. Каширська, викл. (*ПФ ХДУХТ, Первомайськ*)

ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛІЗУЮЧОГО ВПЛИВУ НА СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Визначено основні проблеми активізації соціалізуючого впливу на становлення моральної особистості студентів під час навчання у вищому навчальному закладі.

Определены основные проблемы оптимизации социализирующего влияния на становление моральной личности студентов во время обучения в высшем учебном заведении.

The main problems of optimization of the socialization influence on the students' moral person formation during the studying in the high educational establishment are being determined in this article.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах сучасного суспільства, коли ламаються системи поглядів, здійснюється переоцінка цінностей, коли людство у взаємодії з довкіллям дійшло до критичної ситуації, визначальним фактором існування цивілізації є формування духовності. Саме в духовному потенціалі відображаються можливості актуалізації духовних сил особистості в цілеспрямованій діяльності.

Особливої уваги потребує проблема формування духовної культури в майбутніх фахівців.